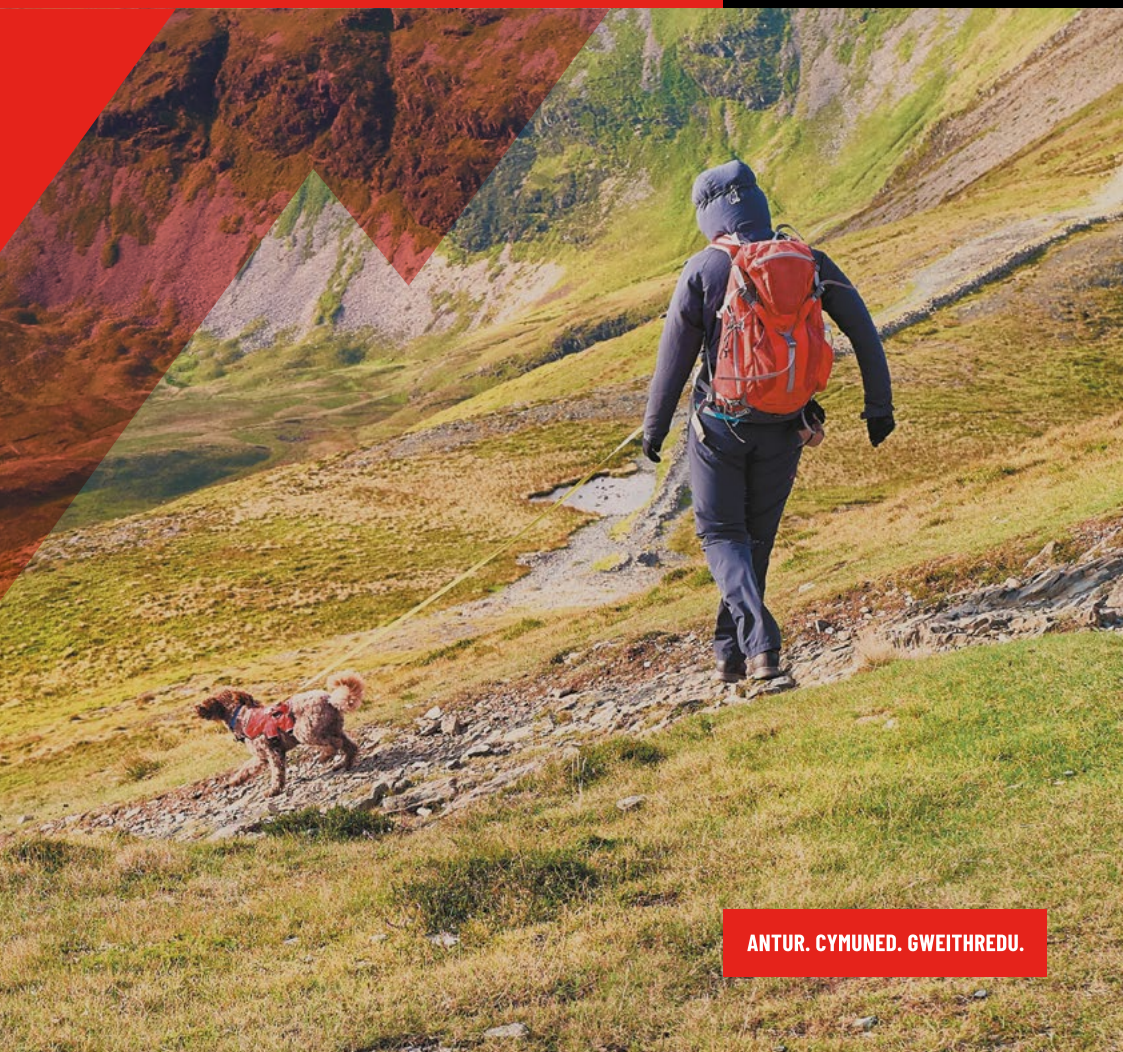

CANLLAW GWYRDD Y BMC I'R UCHELDIR

Canllaw arferion
da ar gyfer
Cerddwyr, Dringwyr
a Mynyddwyr.

ANTUR. CYMUNED. GWEITHREDU.

CYNNWYS

Cyflwyniad	2
Yr Amgylchedd Mynyddig	4
Mynediad	6
Cadwraeth	10
Cerdded mynyddoedd	12
Dringo Creigiau	16
Mynydda	20
Gwersylla Gwyllt	24
Pan Ddaw Galwad Natur	27
Trafnidiaeth	28
Grwpiau o Ddringwyr a Cherddwyr	30
Yr Alban	36
Iwerddon	38
Cod y Clogwyni	39
Rhagor o wybodaeth	40

Cyfres Y Canllaw Gwyrdd

Mae Cyngor Mynydda Prydain (BMC) yn cynhyrchu nifer o ganllawiau arfer da ar gyfer dringwyr, cerddwyr mynyddoedd a mynyddwyr. Mae'r rhain yn rhoi amrywiaeth eang o wybodaeth hanfodol am amryw o bynciau, o sut i gael llai o effaith pan fyddwch chi ar y mynyddoedd i sut i adnabod rhywogaethau prin. Mae yna Ganllawiau Gwyrdd ar gyfer meysydd penodol a hefyd Canllawiau Gwyrdd ar gyfer Grwpiau, Digwyddiadau Her, Rheoli Cynefinoedd a'r gyfres Wen sy'n edrych ar faterion tebyg yn y gaeaf. I weld y rhain a'u llwytho i lawr, ewch i'n gwefan yn thebmc.co.uk/bmc-green-guides.

CYFLWYNIAD

Mae'r llyfryn hwn ar gyfer unrhyw un sy'n ymweld â mynyddoedd, ucheldir a chlogwyni Prydain. Mae'n cynnwys gwybodaeth hanfodol am yr amgylchedd mynyddig a sut y gallwch chi ofalu am dirwedd fregus yr ucheldir. Mae llawer o'r egwyddorion hefyd yn berthnasol i gefn gwlad yn ehangach a'r arfordir.

Mae ardaloedd mynyddig yn fannau hamdden 'gwyllt' i ddianc iddynt. Erbyn hyn, mae cerdded y mynyddoedd a'r bryniau yn un o'r gweithgareddau sy'n tyfu yn ei boblogrwydd gyflymaf, ac mae wedi arwain at gynnydd mawr yn nifer y bobl sy'n ymweld ag ucheldir Prydain Fawr. Mae ymwybyddiaeth gynyddol hefyd o'r angen i ddiogelu a gwarchod y tirweddau bregus hyn.

Mae Cyngor Mynydda Prydain (BMC) wedi ymrwmo i gefnogi mynediad a chefnogi cadwraeth er budd pawb. Gyda'i rwydwaith o wirfoddolwyr a staff, mae'n gweithio'n ddi-baid i sicrhau bod y cyhoedd yn cael i ucheldiroedd a chlogwyni Cymru a Lloegr.

Mae'r llyfryn hwn yn tynnu sylw at ymrwymiad y BMC i warchod yr amgylchedd naturiol ac mae'n egluro'r mathau o effeithiau y gallai dringwyr, cerddwyr mynydd a mynyddwyr eu cael ac yn awgrymu rhai ffyrdd syml a chadarnhaol y gallwn ni helpu i leihau unrhyw effeithiau niweidiol ar yr amgylchedd.

Y BMC yw'r corff cynrychioliadol sy'n diogelu'r rhyddid ac yn hyrwyddo buddiannau dringwyr, cerddwyr mynydd a mynyddwyr, gan gynnwys mynyddwyr sy'n sgïo.

Mae'r BMC yn cydnabod bod dringo, cerdded mynyddoedd a mynydda yn weithgareddau lle mae perygl o anaf personol neu farwolaeth.

Dylai'r rhai sy'n cymryd rhan yn y gweithgareddau hyn fod yn ymwybodol o'r peryglon hyn a'u derbyn, a chymryd cyfrifoldeb am eu gweithredoedd eu hunain.

Gall dringo, cerdded mynyddoedd a mynydda gynnig manteision corfforol, cymdeithasol ac o ran iechyd meddwl gydol eich oes drwy ymarfer corff a mynd ar antur mewn amgylcheddau anhygoel.

Llun: Veronika Melkonian from Women's Trad Fast

YR AMGYLCHEDD MYNYDDIG

Canlyniad i filiynau o flynyddoedd o brosesau daearegol ac erydiad yn sgil rhew, gwynt a dŵr yw'r amgylcheddau mynyddig sensitif ac arbennig rydyn ni'n eu hadnabod heddiw. Maent yn fregus o ganlyniad i'r hinsawdd a thirffurfiau geirwon sy'n effeithio ar y ffordd y gall planhigion ac anifeiliaid oroesi.

Mae mynyddoedd Prydain Fawr yn cynnal llu o rywogaethau o blanhigion ac anifeiliaid prin. Mae gorburi, draenio, llygredd yn yr atmosffer ac, mewn rhai ardaloedd, tanau wedi lleihau hyd a lled y rhywogaethau prin hyn ymhellach. Mae'r newid yn yr hinsawdd hefyd yn cael mwy o effaith bob blwyddyn ac yn gwaethygu'r problemau sydd eisoes yn bodoli. Mae clogwyni'n benodol yn arbennig, gan eu bod yn cynnal llawer o rywogaethau prin arctig-alpaidd sydd ond yn llwyddo i oroesi lle nad oes llawer o bori.

I oroesi, mae angen mathau penodol o gynefinoedd ar adar ac anifeiliaid ac yn aml maent wedi'u cyfyngu i ystodau daearyddol. Gwarchodir llawer o'r rhywogaethau hyn yng Nghymru a Lloegr dan Ddeddf Bywyd Gwyllt a Chefn Gwlad 1981 a Deddf Cefn Gwlad a Hawliau Tramwy 2000. Mae'r Ddeddf hon hefyd yn gwarchod daeareg a geomorffoleg llawer o safleoedd.

Fel dringwyr, cerddwyr mynyddoedd a mynyddwyr, rydyn ni'n amlwg yn trysori'r copaon a'r clogwyni hyn sydd heb gael eu haflonyddu i raddau helaeth. Fodd bynnag, gall ein gweithgareddau effeithio ar ecoleg y llochesi pwysig hyn y mae pob un ohonom yn ceisio eu gwarchod. Boed yn adar sy'n nythu ar y ddaear, blodau arctig-alpaidd, gorgorsydd neu'r rhostiroedd mynyddig bregus ar y copaon uchaf, mae angen bod yn ymwybodol o nodweddion arbennig yr amgylchedd rydyn ni'n eu defnyddio a'u mwynhau, a'u diogelu.

MYNEDIAD

Gall tirweddau mynyddig ymddangos yn enfawr a'n presenoldeb ynddynt yn ddibwys. Fodd bynnag, mae rhywun yn berchen ar bob darn o dir, hyd yn oed tir comin a chefn gwlad agored. Wrth fwynhau mynediad, rhaid i bob un ohonom ymddwyn mewn ffordd ystyriol a chyfrifol.

Llun: Alex Messenger

Tir Mynediad Agored

Mae Deddf Cefn Gwlad a Hawliau Tramwy 2000 yn rhoi hawl i ddefnyddwyr hamdden gael mynediad at ucheldiroedd Cymru a Lloegr ar droed. Mae'n cynnwys ardaloedd o dir mynyddig, gweundiroedd, rhostiroedd a thir comin cofrestredig.

Dynodwyd yr ardaloedd hyn yn ardaloedd 'mynediad agored' ac maent wedi'u marcio gyda'r lliw melyn ar fapiau OS.

Rhaid i dirfeddianwyr ganiatáu i ddefnyddwyr hamdden ac addysgol ddefnyddio tir mynediad agored am ddim, ond caniateir iddynt godi tâl ar ddefnyddwyr masnachol am ee defnyddio.

Yn ymarferol, mae hyn yn golygu, os mai prif bwrpas ymweliad grŵp â thir mynediad agored yw ar gyfer hamdden neu addysg (e.e. diwrnod allan gyda chlwb neu gwrs hyfforddi) yna ni ddylid codi tâl amynt. Gall tirfeddianwyr gyfyngu ar hawliau mynediad, neu eu heithrio, am hyd at 28 diwrnod y flwyddyn.

Defnyddir arwyddion, sy'n debyg i'r rhai yn y llun ar yr ochr dde, i ddangos lle mae tir mynediad agored dynodedig yn dechrau ac yn gorffen, ac fel arfer maent ynghlwm wrth gamfeydd, gatiau a pholion ffensys.

Hawliau Tramwy a Thir Mynediad

Mae'r rhwydwaith Hawliau Tramwy Cyhoeddus yng Nghymru a Lloegr yn ased unigryw ac mae'n bwysig deall pa fathau o Hawliau Tramwy Cyhoeddus y gellir eu defnyddio ar gyfer gwahanol fathau o weithgareddau.

Ar rai adegau, nid yw'r cyfyngiadau sy'n cael eu defnyddio ar dir mynediad y Ddeddf Cefn Gwlad a Hawliau Tramwy yn effeithio ar hawliau tramwy cyhoeddus (felly gallwch chi gerdded ar eu hyd nhw pan fydd y tir mynediad o'u cwmpas ar gau hyd yn oed). Fodd bynnag, weithiau gellir dargyfeirio, symud, creu neu atal hawliau tramwy cyhoeddus, ond dim ond yr awdurdod priffyrdd lleol all wneud hyn. Bydd arwyddion swyddogol, wedi'u gosod gan yr awdurdod, ar y llwybr i ddweud wrthyich chi a oes unrhyw newidiadau i'r rhwydwaith lleol. Gellir hefyd rhoi tir mynediad agored ychwanegol, a bydd yn parhau am byth, a gellir trefnu hyn drwy'r awdurdod lleol.

Mynediad caniatol

Mae'r BMC yn cysylltu â thirfeddianwyr a chyrff cadwraeth lle bo angen i drafod trefniadau mynediad gwirfoddol. Mae gan y BMC hefyd rwydwaith o dros 50 o gynrychiolwyr mynediad lleol i sicrhau bod unrhyw faterion mynediad neu gadwraeth yn cael eu datrys. Yn yr Alban ac Iwerddon, mae cyfreithiau mynediad yn wahanol – gweler tudalennau 36-38 y llyfryn hwn am ragor o wybodaeth.

Llun: Niall Grimes

MYNEDIAD

MAE MYNEDIAD YN YMWNEUD Â SICRHAU CYDBWYSEDD RHWNG 3 YSTYRIAETH: HAWLIAU, CYFRIFOLDEBAU A CHYFYNGIADAU.

Pan fyddwn ni'n mwynhau hawl mynediad, rhaid i ni ei ddefnyddio'n gyfrifol. O bryd i'w gilydd, mae'n bosibl y bydd angen cyfyngiadau'n seiliedig ar y dull lleiaf cyfyngol er mwyn diogelu buddiannau cadwraeth ac er diogelwch y cyhoedd. Mae'r BMC yn gweithio i sicrhau bod mynediad yn cael ei reoli'n llwyddiannus, lle mae pob parti'n cydnabod ac yn parhau buddiannau cyfreithlon eraill a lle mae hamdden a chadwraeth yn elwa fel ei gilydd.

Ac yn ymarferol...

Yn aml, cytunir ar gyfyngiadau ar fynediad er mwyn diogelu rhywogaethau pwysig o blanhigion neu anifeiliaid a rhaid cadw at y cyfyngiadau hyn. Os oes gennych chi unrhyw amheuan am y rhain, cadwch atynt pan fyddwch chi allan ar y bryniau ac yna cysylltwch â'r BMC i drafod y rhesymau drostynt.

Mewn rhai sefyllfaoedd, bydd mynediad ond yn cael ei sicrhau ar ôl blynyddoedd o drafod sensitif gyda thirfeddianwyr a chyrrff cadwraeth. Mae'r BMC bob amser yn sicrhau mai'r opsiwn lleiaf cyfyngol sy'n cael ei gyflawni. Gallai anwybyddu'r cyfyngiadau waethygu sefyllfa fregus ac yn yr achosion gwaethaf, gallai arwain at ddnnu mynediad yn ôl i bawb.

Gatiau a ffensys

Fel arfer, mae'r rhain yn cael eu codi i reoli symudiad da byw ac i atal gorburi mewn mannau sensitif, nid i gadw pobl allan. Gadewch y gatiau fel roedden nhw pan gyrhaeddoch chi a defnyddiwch y gatiau a'r camfeydd a ddarperir yn hytrach na pheryglu achosi difrod i waliau a ffensys drwy ddringo drostynt.

Cŵn

Ar dir mynediad agored yng Nghymru a Lloegr, rhaid cadw cŵn ar dennyn byr rhwng 1 Mawrth a 31 Gorffennaf a bob adeg pan eu bod yn agos at dda byw. Mae'n bosibl y bydd gwaharddiad arnynt bob amser ar rai rhostiroedd lle mae'r grugieir. Mae gan dirfeddianwyr y grym cyfreithiol i saethu unrhyw gi sy'n achosi gofid i anifeiliaid sy'n pori os ydynt yn credu mai dyma'r unig ffordd o atal y ci. Gall cŵn achosi problemau eraill – aflonyddu ar fywyd gwyllt, cyfarth, tarfu ar ddefnyddwyr eraill, gadael baw ci ger llwybrau neu ar hyd gwaelod clogwyni. Dylech bob amser ystyried buddiannau pobl eraill sy'n defnyddio'r tir – ni fydd pawb yn caru eich ci gymaint â chi. Cofiwch mai eich cyfrifoldeb chi yw cadw eich ci dan reolaeth cyn belled ag y bo'n rhesymol ymarferol.

CADWRAETH

Cadwraeth

Mae'r BMC wedi gweithio'n galed i negodi mynediad i ardaloedd o werth uchel o ran cadwraeth yn ogystal â gwerth uchel o ran hamdden yng Nghymru a Lloegr, ac mae bob amser yn rheoli mynediad mewn ffordd sydd o fudd i'r naill a'r llall. Edrychwch ar wefan y BMC ymlaen llaw ac ystyried unrhyw gyfyngiadau wrth gynllunio pa glogwyni y byddwch chi'n mynd i ymweld â nhw:

www.thebmc.co.uk/bmccrag

Os oes arwyddion neu daflenni wrth ymyl y clogwyn, nodwch y wybodaeth sydd arnynt a dilynwch y cyngor a roddir. Mae cyfyngiadau, sy'n aml yn rhai tymhorol, yn cael eu rhoi ar waith i warchod rhywogaethau prin o blanhigion ac adar. Fodd bynnag, os daw'n amlwg bod adar yn nythu ar safle digyfyngiad, cysylltwch â'r BMC.

Mae amryw o ddeddfau cadwraeth ar waith i warchod ein planhigion a'n hanifeiliaid gwyllt. Mae'r rhain yn cynnwys:

- Deddf Bywyd Gwyllt a Chefn Gwlad;
- Deddf yr Amgylchedd;
- Deddf yr Amgylchedd Naturiol a Chymunedau Gwledig;
- Rheoliadau Cynefinoedd Naturiol.

Planhigion

Mae'n anghyfreithlon o dan Ddeddf Bywyd Gwyllt a Chefn Gwlad (1981) i ddadwreiddio unrhyw blanhigyn yn fwriadol o'r gwyllt heb ganiatâd y tîrffediannwr neu'r deiliad. Ceir rhestr o blanhigion sy'n derbyn gwarchodaeth arbennig dan y Ddeddf Bywyd Gwyllt a Chefn Gwlad sy'n cynnwys llawer o blanhigion blodeuol prin, rhai mathau o redyn, mwsoglau a llysiâu'r afu a nifer o gennau.

O dan Reoliadau Cadwraeth (Cynefinoedd Naturiol) 1994, gall hefyd fod yn drosedd codi, casglu, dadwreiddio neu ddinistrio planhigyn gwyllt yn fwriadol. I gael rhagor o wybodaeth ewch i: www.defra.gov.uk

Llun: Jim Langley

Cyfyngiadau pan fo adar yn nythu

Mae'r BMC yn cyhoeddi rhestr flynyddol o gyfyngiadau dringo y cytunwyd arnynt yng Nghymru a Lloegr er mwyn gwarchod adar sy'n nythu. Mae'n hollbwysig cadw at y rhain. Mae'r rhain yn dymhorol ac os ydynt yn cael eu hanwybyddu, efallai y bydd cyrff cadwraeth eisiau gosod cyfyngiadau mwy llym y gellir eu gorfodi'n gyfreithiol.

Nid yw'r ffaith na chytunwyd ar gyfyngiad o reidrwydd yn golygu nad oes adar yn nythu.

Os nad ydych yn siŵr, cysylltwch â'r BMC sydd â Chynrychiolwyr Mynediad lleol sydd â'r wybodaeth leol ddiweddaraf.

Mae adar gwyllt wedi cael eu gwarchod yn gyfreithiol o dan Ddeddf Bywyd Gwyllt a Chefn Gwlad 1981, sy'n cael ei ddiwygio bob pum mlynedd. Mae'r ddeddf hon yn rhestru'r adar sy'n gymwys i gael gwarchodaeth arbennig. Mae'n anghyfreithlon cymryd adar, eu hwyau nac anifeiliaid gwyllt eraill a warchodir o'r gwyllt a lladd neu anafu adar yn fwriadol neu ddinistrio eu hwyau.

Mae gan ddringwyr, cerddwyr mynydd a mynyddwyr enw da iawn am barchu'r cyfyngiadau pa fo adar yn nythu. Mae'n hanfodol bod hyn yn cael ei gynnal.

Llun: Ben Andrews

I gael rhestr lawn o dros 500 cofnod o gyfyngiadau dringo yng Nghymru a Lloegr, ewch i Gronfa Ddata Mynediad Rhanbarthol BMC (RAD): www.thebmc.co.uk/bmccrag neu ewch i'r Ap

I gael rhagor o wybodaeth am Ddeddf Bywyd Gwyllt a Chefn Gwlad 1981 (diwygiedig) a Deddf Cadwraeth Natur (Yr Alban) 2004, ewch i <https://jncc.gov.uk/> Yn yr Alban, mae cyfreithiau cadwraeth

CERDDED MYNYDD

Cerdded mynyddoedd

Pan fyddwn ni'n mynd allan i gerdded ar y mynyddoedd, gallwn ni i gyd leihau ein heffaith drwy gynllunio ymlaen llaw a pharatoi cyn mynd allan. Gall y tywydd, breuder cymharol y lleoliad a'i boblogrwydd i gyd ddylanwadu ar yr effaith rydyn ni'n ei gael.

Mae llawer o bethau y gallwn ni eu gwneud i leihau erydiad ac aflonyddwch drwy ddefnyddio synnwyr cyffredin:

- Mae llethrau sgrî'n cynnig cynefin ecolegol pwysig ond maent yn gallu erydu'n hawdd. Dylech osgoi eu croesi oni bai fod yna lwybr amlwg.
- Ceisiwch gerdded o fewn craith erydiad yn hytrach nag o'i amgylch, gan felly leihau'r risg o ledu'r ardal sydd wedi'i herydu, neu osgoi ardaloedd wedi'u herydu'n gyfan gwbl os oes dewis arall.
- Meddyliwch am eich llwybr. Er enghraifft, mae cicio'r grisau dro ar ôl tro yn achosi llawer o'r difrod cychwynnol ar lethrau serth; gallwch chi osgoi hyn drwy gerdded yn igamogam ar draws llethrau o'r fath.
- Gall sŵn gan grwpiau neu unigolion effeithio ar y profiad cerdded mynydd i bobl eraill a thrigolion lleol –byddwch yn ystyriol.

Esgidiau

Er bod esgidiau diogel a synhwyrol yn hanfodol er mwyn cerdded mynyddoedd, mae gwisgo'r parau ysgafnaf sy'n a ddas ar gyfer y tirwedd yn achosi llai o erydiad ac yn fwy cyfforddus i'w gwisgo. Ni fydd bob amser yn briodol i wisgo pâr o esgidiau trymion er mwyn cerdded yn yr haf.

Tanau

Gall mawn a llystyfiant sy'n tyfu mewn llawer o'n hucheldir fynd yn sych ac yn fflamadwy, yn enwedig yn ystod yr haf.

Bob blwyddyn, mae'r newid yn yr hinsawdd yn cynyddu'r risg hon a gall tanau damweiniol ddinistrio cynefinoedd naturiol a lladd anifeiliaid ac adar. Peidiwch â chynnau tanau ar rostiroedd na defnyddio barbeciws untro (gall defnyddio stofiau nwy leihau'r risg pan fyddant yn cael eu defnyddio'n gywir) a pheidiwch byth â diffodd matsis neu sigarets yn y llystyfiant. Parchwch bob arwydd rhybudd ac os ydych chi'n gweld tân, peidiwch â chymryd yn ganiataol bod rhywun arall wedi ffonio'r gwasanaethau brys.

Llwybrau

Mewn sawl ardal, mae llwybrau wedi cael eu creu i ddiogelu rhag erydiad a thrwsio'r mynyddoedd ar ôl yr erydiad a achosir gan y nifer enfawr o ymwelwyr. Cadwch at y llwybrau hyn lle bynnag y bo modd yn hytrach na chymryd llwybrau byr, neu gerdded ar yr ymylon. Yn yr un modd, mae sianeli draenio a chwlfertau'n hanfodol i dynnu dŵr wyneb oddi ar lwybrau, a gall cael gwared â darnau bach o rwbel helpu i ddraenio.

Carneddau

Nid yw'r BMC yn cefnogi defnyddio carneddau na nodweddion ymwthiol eraill, ar wahân i'r rhai o arwyddocâd hanesyddol a'r rheiny a sefydlwyd yn draddodiadol ar gopaon a chyffyrdd llwybrau.

Mae rhai carneddau'n dirnodau pwysig, ond mae adeiladu eich carneddau eich hun yn gwaethygu erydiad ac yn fath mynyddig o graffiti.

CERDDED MYNYDD

Cofebau

Er ein bod yn cydymdeimlo â'r galar y mae pobl yn ei deimlo ar ôl profedigaeth, ni ddylai arteffactau coffa fod yn nodwedd o'r dirwedd fynyddig ac ni ddylid gwneud dim heb ymgynghori'n ffurfiol â thirfeddianwyr a chael eu cytundeb.

Marciau ffordd

Yn gyffredinol, nid oes cefnogaeth i osod arwyddion a pholion newydd yn yr ucheldir oni bai fod ymgynghoriad penodol wedi cael ei gynnal a'u bod wedi cael eu dylunio mewn ffordd sy'n parchu ac yn gydnaws â'r dirwedd leol.

Ffiniau

Mae ffiniau fel waliau sychion yn strwythurau traddodiadol sy'n gallu bod yn nodweddion hanesyddol ynddynt eu hunain ac yn agweddau pwysig ar y dirwedd. Bydd dringo dros waliau a ffensys terfyn yn eu difrodi; mae waliau'n ddrud iawn i'w trwsio ac mae ffensys yn aml yn cael eu difrodi pan fyddwn ni'n camu ar wifren galfanedig. Defnyddiwch gamfeydd a gatieau lle bynnag y bo modd ac os oes angen dringo drostynt, dylech wneud hynny'n agos at bolion y ffens neu lle mae'n ymddangos bod y wal ar ei chryfaf.

Sbwriel

Gall sbwriel fod yn broblem ddirifol ar fynyddoedd Prydain, ac efallai na fydd ymwelwyr wedi paratoi eu hunain am y diffyg cyfleusterau gwastraff mewn mannau gwyllt. Dydy llawer o bobl ddim yn sylweddoli bod bwyd yn sbwriel hefyd, a bod gwastraff bwyd yn cymryd llawer mwy o amser i ddadelfennu nag y byddech chi'n meddwl.

Y ffordd orau o osgoi gwneud sbwriel yn broblem yw osgoi mynd ag ef gyda chi.

- Ewch â photeli dŵr y gallwch chi eu haildefnyddio, cael gwared ar becynnau bwyd cyn cychwyn a defnyddio bocs bwyd yn lle hynny
- Ewch â'ch sbwriel adref gyda chi – os ydych chi wedi mynd ag ef ar y mynydd, gallwch fynd ag ef adref.
- Os yw'n ddiogel ac nad yw'n rhy annymunol, codwch sbwriel pobl eraill (yn enwedig deunydd nad yw'n fiogdiraddadwy).
- Mae sbwriel organig fel croen ffrwythau yn cymryd mwy o amser i ddadelfennu nag y byddai'r rhan fwyaf o bobl yn sylweddoli, felly ewch ag ef adref.

Siopwch yn lleol

Mae gwariant mewn ardaloedd lleol, gan gerddwyr mynyddoedd a mynyddwyr, yn ddefnyddiol i les economaidd llawer o ardaloedd mynyddig. Lle bynnag y bo modd, dylech chi siopa a phrynu'n lleol.

DRINGO CREIGIAU

Dringo a sgrialu

Mae Dringo creigiau, Bowldro a Sgrialu yn rhoi mynediad unigryw i'r ymwelydd i ardaloedd arbennig iawn, nad ydynt yn aml wedi cael eu heffeithiol gan weithgarwch dynol na chan bori. Am y rheswm hwn, clogwyni yw'r lloches olaf i blanhigion ac anifeiliaid prin, a allai fod yn unigryw i'r rhanbarth.

Yn aml, yr ardaloedd pwysicaf ar gyfer cadwraeth natur yw'r rhannau gwlypach hynny o glogwyni lle mae llystyfiant i'w gael – fel arfer, mae'r rhain yn llethrau llithrig sy'n wynebu'r gogledd – ond mae rhai ardaloedd poblogaidd hefyd yn bwysig o ran fflora a'u ffawna.

Felly, os ydych chi'n ystyried ehangu mynediad i ardaloedd newydd o glogwyni drwy osod llwybrau newydd, gwiriwch

yn gyntaf a chyfyngwch eich llwybrau newydd i lefydd nad ydynt yn werthfawr o safbwynt diddordeb cadwraeth natur.

Os yw eich clogwyn lleol yn cael ei golli oherwydd coed goresgynol a phrysgwydd, gall y BMC gynnig arweiniad ar y ffordd orau o gynnig mynediad at rhain mewn cydweithrediad â chyrff cadwraeth statudol.

Dylid osgoi cael gwared ar llystyfiant naturiol gan gynnwys mwsoglau a chen heb gael caniatâd y tiffeddiannwr a'r corff cadwraeth priodol yn gyntaf.

Cofiwch, os bydd dringo neu abseilio yn difrodi neu'n dinistrio cynefinoedd gwarchoddedig, gallai hyn fod yn drosedd a gallai dringo gael ei wahardd o ganlyniad i hyn.

Gwlliau a silffoedd

Er y gall y rhain fod yn lleoliadau deniadol ar gyfer gosod belai, ceisiwch ddod o hyd i opsiynau eraill llai agored i niwed ac, os na ellir eu hosgoi, cymerwch ofal er mwyn atal difrod i'r llystyfiant.

Mathau o greigiau

Gall rhai mathau o graig fod yn arbennig o agored i ddifrod a gall defnydd anystyriol gael effaith parhaol ar lwybrau. Er enghraifft:

- Gall dringo ar dywodfaen mewn amodau gwlyb a defnyddio brwshys gwifrau i lanhau creigiau meddal fel cerrig graean achosi erydiad difrifol;
- gall gosod y rhaff uchaf yn yr un lle dro ar ôl tro achosi difrod – fel torri rhigolau mewn tywodfaen a llyfnhau'r graig, yn enwedig calchfaen;
- gweithiwch gyda'r graig fel yr oedd hi pan gyrhaeddech chi; twyllo yw naddu neu ddifwyno'r graig, ac mae hefyd yn niweidiol;
- peidiwch byth â cherfio na gadael graffiti ar y graig – mae ffyrdd gwell o sicrhau anfarwoldeb.

Llun: Alex Messenger

Llun: Emma Travers

DRINGO CREIGIAU

Offer sefydlog

Mae gan bob ardal BMC bolisi offer sefydlog. Mewn cyfarfodydd ardal BMC, cytunir ar foeseq a pholisïau lleol.

Dylai unrhyw un sy'n ystyried gosod offer sefydlog newydd neu newid offer sydd eisoes yn ei le ystyried moeseq dringo lleol yn ofalus, a yw bolltau'n gwbl angenrheidiol, sensitifrwydd amgylcheddol yr ardal a ffactorau diogelwch y cyhoedd.

Dylai dringwyr hefyd fod yn ymwybodol bod cyfyngiadau bolltio weithiau'n cael eu cyflwyno oherwydd dymuniadau'r tîrfeddianwyr, a gallai gosod bolltau mewn achosion o'r fath arwain at ddiddymu cytundeb mynediad. Gall edafedd cortyn a thâp hefyd fod yn ymwithiol yn weledol – ceisiwch osgoi'r rhain neu ddefnyddio lliw tebyg i'r graig os yw'n bosibl.

Dylid hefyd defnyddio cyn lleied â phosibl o bolion belaiu ar ben y clogwyni, yn enwedig mewn ardaloedd poblogaidd neu hardd lle mae gan gerddwyr fynediad at ben y clogwyni. Meddyliwch am atebolrwydd – pwy sy'n mynd i gynnal a chadw'r offer sefydlog rydych chi'n ei osod a phwy fydd yn cael y bai os bydd rhywun yn cael ei anafu oherwydd methiant yr offer?

Abseilio

Gall abseilio fod yn ffordd hwylus a chyflym iawn o fynd i lawr oddi ar glogwyn ond ystyriwch yr effeithiau ar lystyfiant ac ar gyd-ddringwyr.

- Gall abseilio i lawr llwybrau sefydledig ddifrodi a llyfnhau'r graig ac achosi anhwylystod i ddringwyr eraill.
- Ar rai clogwyni, mae cytundeb gyda'r tîrfeddianwyr y dylai dringwyr ddefnyddio gorsafoedd abseilio sefydlog i ddisgyn. Efallai y bydd angen gwneud hyn
- i osgoi manau lle mae creigiau'n rhydd, neu i atal erydu pellach ar lwybrau disgyn. Dilynwch y cyngor a roddir yn y llawlyfr a Chronfa Ddata Mynediad Rhanbarthol BMC (RAD) – www.thebmc.co.uk/bmccrag
- Efallai y bydd yn rhoi straen ar goed sy'n cael eu defnyddio fel angorau abseilio ac mae'n bosibl y bydd gwreiddiau'n dod i'r golwg neu'n cael eu difrodi, a allai arwain at ladd y goeden. Os nad oes modd osgoi abseilio o goed, ceisiwch leihau unrhyw ffrithiant a allai ddifrodi'r goeden. Mae'n bosibl y bydd rhai coed wedi cael eu diogelu yn eu safleoedd.

MYNYDDA

Mynydda yn y gaeaf

Ym Mhrydain, mae'r amodau ar gyfer mynydda yn y gaeaf yn amrywio o eira a rhew. Mae amrywioldeb y gorchudd yn golygu ein bod yn aml yn dringo neu'n sgïo ar orchudd tenau o eira a rhew.

Gall dringo ar laswellt wedi rhewi, rhew tenau neu wrth iddi feirioli achosi difrod i llystyfiant. Yn aml, mae rhywogaethau prin yn tyfu ar glogwyni mynydd. Nid yw gwreiddiau rhai planhigion arctig-alpadd yn treiddio'n ddwfn i glustogau o fwsogl a byddai'n rhwydd i weithrediad rhwygo

bwyelli iâ a chramponau eu difrodi a'u tynnu'n rhydd. Yn yr un modd, gallai dringo mewn amodau eira a rhew ymylol dynnu gwreiddiau neu fylbiau allan o graciau. Mae'n bosibl na fydd clogwyni mwy o faint, mwy toredig a'u llystyfiant wedi cael eu hafloynyddu o'r blaen, a galla'r effaith o gael gwared ar llystyfiant neu glirio craciau er mwyn gosod bwyelli ddinistrio olion olaf rhywogaethau prin o blanhigion.

Dringo yn y gaeaf

Ddylech chi ddim dringo yn y gaeaf oni bai fod golwg aeafol ar y clogwyni gydag eira, barrug, llwydrew neu lasrew yn gorchuddio'r creigiau, nid dim ond silffoedd wedi'u gorchuddio ag eira. Ni ddylid defnyddio offer sych oni bai fod cytundebau lleol yn caniatáu hynny.

Yn Eryri ac Ardal y Llynnoedd, mae modd gweld synwryddion tymheredd tywyrch ar wefan y BMC i ganfod beth yw tymheredd y pridd.

Gall hyn ddarparu gwybodaeth werthfawr i ddringwyr ynglŷn â pha mor addas yw'r amodau i ddringo yn y manau hyn.

thebmc.co.uk/idwal

Mae rhagor o wybodaeth ar gael hefyd yng Nghlanllawiau Gwyn Cyngor Mynydda Prydain ar gyfer Gogledd Cymru ac Ardal y Llynnoedd.

MYNYDDA

CANLLAWIAU AR GYFER DRINGO YN Y GAEAF

Mae llawer o'r lleoliadau gorau ar gyfer dringo yn y gaeaf yn glogwyni sy'n wynebu'r gogledd, sydd â chryn dipyn o llystyfiant. Mae rhai'n gartref i blanhigion alpaidd prin, na ellir dod o hyd iddynt yn unman arall yn y DU. Felly, er mwyn eu cadwraeth, mae'n bwysig bod llystyfiant wedi rhewi'n llwyr er mwyn lleihau difrod.

Gall mynd ati yn y gaeaf i esgyn llwybrau creigiau yr haf gan ddefnyddio cramponau, a lleoli pegiau a bwyell mewn craciau achosi difrod sylweddol; yn enwedig o ran torri darnau o'r graig i ffwrdd. Gallai hyn newid natur y llwybr, er gwaeth fel arfer.

Dim ond pan fyddant wedi'u gorchuddio'n llawn ag eira a/neu rew y dylech chi roi cynnig ar lwybrau dringo yn y gaeaf, er mwyn atal difrod i'r graig waelodol.

Mewn rhai chwareli, lluniwyd cytundebau lleol ar gyfer llwybrau offer sych wedi'u bolltio – os nad ydych yn siŵr, cysylltwch â'ch gwirfoddolwr mynediad lleol neu cysylltwch â'r BMC.

Sgio-fynydda

Yn yr un modd, mae'r tywydd yn llesteirio sgio-fynydda ym Mhrydain, gyda gorchudd eira anghyflawn ac mae dadmer yn aml yn difetha mwynhad pobl o ddiwrnod da. Dan yr amgylchiadau hyn, gall effaith ein sgiau yn hollti drwy'r llystyfiant ac yn cywasgu gweddillion yr eira fod yn fawr, yn enwedig i rostir bregus yr ucheldir a allai gymryd blynyddoedd i adfywio. Gall difrod i blanhigion fel grug pan fyddant wedi rhewi arwain at eu dinistrio. Felly, dylech chi ond sgio pan fyddwch chi'n siŵr bod yr amodau'n dda, a chadwch at ardaloedd sydd â gorchudd cyflawn o eira.

Cerdded yn y gaeaf

Mae cronid eira ar hyd y llwybr ei hun yn aml yn ei gwneud yn anoddach i gerdded yn y gaeaf. Pan fo'r eira hwn wedi'i gywasgu i rew, gall fod yn anodd cerdded ar ei hyd, ond bydd osgo'r llwybr a cherdded ar y tir corsio (fel arfer) i'r ochr yn cynyddu'r erydiad. Felly, defnyddiwch gramponau ar ddarnau hir o lwybrau rhewllyd – bydd yn eich atal rhag disgyn ac yn lleihau erydiad!

GWERSYLLA GWYLLT

Mae gweryslla gwyllt ar y bryniau'n brofiad arbennig iawn, sy'n dod â chi mor agos â phosibl at natur a bywyd gwyllt. Mae gweryslla gwyllt yn gwbl wahanol i aros mewn gwerysllfa sefydledig.

Nid oes hawl gennych chi i wersylla'n wyllt ar dir mynediad agored yng Nghymru a Lloegr heb ganiatâd penodol y tîrfeidiannwr, ond mae'n bosibl y bydd yn cael ei oddef mewn rhai ardaloedd. Yn yr Alban, mae hawl i wersylla'n gyfrifol a dilyn Cod Mynediad Awyr Agored yr Alban. Heb unrhyw gyfleusterau wrth law, mae angen i chi feddwl yn ofalus am yr effaith y byddwch chi'n ei gael – yn gorfforol ac yn weledol.

- Pryd bynnag y byddwch chi'n gweryslla'n wyllt, cofiwch beidio â gadael dim ar ôl.
- Cadwch eich grŵp mor fach a disylw â phosibl.
- Peidiwch â gweryslla mewn ardaloedd poblogaidd – gallai eich presenoldeb ddenu gwerysllwyr eraill i'ch 'safle' answyddogol.
- Byddwch yn ddisylw. Gallai pabell werdd ymdoddi i'r dirwedd, ond gallai pabell gyda lliw llachar ddifetha'r olygfa.

- Gosodwch eich gwerysll yn y cyfnos a'i dynnu i lawr ar doriad gwawr.
- Gwerysllwch mewn un lle am 1 neu 2 noson yn unig ac ar dir sych / wedi'i ddraenio'n dda na fydd yn cael ei ddifrodi'n hawdd.
- Ceisiwch osgoi dewis safle sy'n golygu bod yn rhaid i chi goesi ardaloedd sensitif i gasglu dŵr neu fynd i'r toiled.
- Os yw'r maes gweryslla ar dir meddal neu gorsiog, gosodwch y pebyll ymhellach i ffwrdd oddi wrth ei gilydd, a bydd hyn yn lleihau gor-sathru ar y tir rhwng y pebyll.
- Mae dŵr glân a phur yn adnodd gwerthfawr y mae llawer o bobl sy'n byw mewn ardaloedd mynyddig yn dibynnu arno. Mae cynnwys nentydd o ran maetholion yn isel yn y rhan fwyaf o ucheldiroedd, a bydd newid hyn drwy ychwanegu llygryddion fel sebon yn lladd pryfed a phlanhigion lleol. Os oes rhaid i chi ymolchi gyda mwy na dŵr yn unig, dylech chi gael gwared ar ddŵr sebon ymhell oddi wrth gyrsiau dŵr. Dylech chi bob amser ystyried eich effaith yn nes i lawr yr afon.
- Mae glanweithdra, sbwriel a thanau yn ystyriaethau hollbwysig wrth wersylla'n wyllt.

Creu tyllau eira

Gall creu twll eira mewn lluwch eira neu ardal o eira fod yn amddiffynnol, ond gall y canlyniadau fod yn ddirifol. Peidiwch â'i wneud oni bai eich bod yn gallu gwneud hynny mewn ffordd sensitif.

- Ewch â'r holl sbwriel gyda chi – peidiwch â chladdu na chuddio sbwriel yn yr eira gan y bydd yn dod i'r golwg yn y pen draw, a gall niweidio bywyd gwyllt a pheri tramgwydd i'r rheini sy'n ymweld ar eich ôl chi.
- Ewch â phopeth gyda chi, gan gynnwys dillad gwlyb.
- Meddyliwch am y canlyniadau pan fydd yr eira wedi toddi.

Mae gwahaniaeth rhwng gweryslla 'gwyllt' a gweryslla 'am ddim'. Os ydych chi eisiau gweryslla am ddim, meddyliwch yn gyntaf am y cymorth y gallech chi fod yn ei roi i'r economi leol. Arhoswch mewn maes gweryslla os oes modd.

PAN DDAW GALWAD NATUR

Llun: Niall Grimes

Lle bynnag y bo modd, byddwch yn barod i fynd â'ch gwastraff solet gyda chi.

Nid yw'n anghyffredin i gael eich dal allan ar y mynyddoedd. Ond ar lwybrau gorlawn, gall glanweithdra fod yn broblem go iawn, gan greu golygfeydd ac arogleuon annymunol.

Peidiwch byth â cholli'r cyfle i ddefnyddio toiled go iawn a dysgu sut mae gwerthfawrogi toiledau cyhoeddus. Os nad yw hyn yn bosibl, cofiwch rai canllawiau syml:

- Yn gyntaf, mae bagiau Cydgrynhoi a Gelio Gwastraff (WAG) ar gael. Mae'r rhain wedi cael eu trin er mwyn dechrau dadelfennu gwastraff dynol ac maen nhw wedi'u gwneud o ddeunydd gwrth-dyllau er mwyn i chi allu ei gario'n ddiogel.

- Os nad yw hyn yn bosibl. Dewiswch fan o leiaf 50 metr o lwybrau neu ffynonellau dŵr a chario trywel ysgafn i gladdu gwastraff solet yr un dyfnder â phen y trywel er mwyn cyflymu'r broses ddadelfennu.
- Ewch â phapur toiled/cadachau babanod/cynnyrch misglwyf benywaidd gyda chi mewn bag y gellir ei gau â sip yn hytrach na'u gadael yno.
- Dylech chi osgoi mynd i'r toiled naill ai mewn mannau caeedig (ogofau, adfeilion ac ati), wrth droed clogwyni, y tu ôl i gytiau neu ei gladdu o dan greigiau neu glogfeini.
- Mewn eira, tyrchwch i lawr i'r pridd. Meddyliwch am y canlyniadau pan fydd yr eira yn toddi!

Diogelu dŵr croyw

Yn aml, ystyrir bod nant y mynydd yn enghraifft o burdeb ac mae nentydd yn ffynhonnell hanfodol o ddŵr croyw ffermwyr mynydd ac i wersyllwyr. Bydd hefyd yn gartref i fywyd gwylt, neu'n ffynhonnell ddŵr ar gyfer y bywyd gwylt hwnnw. I helpu i warchod yr ardaloedd hyn:

- Gwnewch yn siŵr eich bod o leiaf 50 metr i ffwrdd o ddŵr sy'n llifo pan fyddwch chi'n ysgarthu.
- Wrth wersylla, ysgarthwch a phasiwch ddŵr i lawr yr allt o'ch man gwersylla; casglwch ddŵr yfed o fan uwch ben eich gwersyll.
- Wrth olchi, defnyddiwch sebon bioddiraddadwy sy'n eco-gyfeillgar.

Ymdopi â mislif yn yr ucheldir.

- Os byddwch chi'n cael eich mislif, gwnewch yn siŵr eich bod yn mynd â digon o gynnyrch gyda chi ar gyfer y diwrnod, gan sicrhau eich bod yn mynd â'r holl eitemau glanweithiol, gan gynnwys papur toiled, i ffwrdd gyda chi.
- Mae cwpanau mislif a nicers mislif yn gweithio'n dda fel ateb ar gyfer diwrnodau hirach o antur.
- Gwnewch yn siŵr bod gennych rai cynhyrchion mislif yn eich bag cefn (tywelion mislif, weips a bagiau gwastraff) yn ogystal â hylif diheintio dwylo rhag ofn y bydd aelod o'ch grŵp yn cael mislif yn annisgwyl – gall yr eitemau hyn fod yn rhan o'ch pecyn cymorth cyntaf.

Llun: Niall Grimes

TRAFNIDIAETH

Fel gweddill y boblogaeth, mae dringwyr, cerddwyr mynydd a mynyddwyr wrth eu bodd â'u ceir. Maen nhw'n mynd â ni at y creigiau a'r mynyddoedd yn gyflym ac yn gymharol gyfforddus. Fodd bynnag, mae defnydd cynyddol o geir yn cael effaith andwyol ar ein bywydau ac ar yr amgylchedd.

Os ydych chi'n teithio mewn mwy nag un cerbyd, ystyriwch rannu liffitiau fel ffordd o leihau eich effaith ar yr amgylchedd a manau parcio.

- Defnyddiwch drafnidiaeth gyhoeddus gymaint â phosibl –nid yn unig fel ffordd o gyrraedd cyrchfan ond fel rhan o ddiwrnod allan.
- Ewch â'ch beic pryd bynnag y gallwch chi.

Os oes angen i chi ddefnyddio car:

Ceisiwch leihau'r angen i deithio. Chwiliwch am opsiynau eraill yn lle mynd i safleoedd prysur. Efallai bod clogwyni neu ardaloedd addas eraill o gefn gwlad yn nes at adref, a bod modd eu cyrraedd yn gyflymach ac yn rhatach. Gallant fod yn fwy distaw, ac yr un mor bleserus ar yr un pryd.

Maes parcio

Defnyddiwch fannau parcio dynodedig – bydd y rhain yn lleihau'r effaith weledol ac yn lleihau gwrthdaro â defnyddwyr eraill. Efallai y bydd ganddynt gyfleusterau defnyddiol hefyd. Os mai chi yw'r cyntaf i gyrraedd, parciwch yn ofalus i ganiatáu lle i bobl eraill. Os oes angen i chi barcio mewn man anghysbell, parciwch yn ofalus ac yn ystyriol. Mae'n bosibl na fydd lôn neu giât yn cael ei defnyddio'n aml, ond efallai mai dyma'r unig fynedfa i ffermwr. Parchwch breswylwyr lleol – parciwch mewn ardaloedd dynodedig neu oddi ar y ffordd ac i ffwrdd o gatiâu ac eiddo preswyl, ac os oes rhaid i chi newid eich dillad, gwnewch hynny heb dynnu sylw.

Cefnogwch yr ardal

Efallai mai tocyn talu ac arddangos fydd yr unig arian y byddwch chi'n ei wario yn yr economi leol pan fyddwch chi'n ymweld am ddiwrnod cyfan. Meddyliwch am y ffi yng nghyd-destun yr hyn rydych chi wedi'i dalu am eich offer neu'r hyn y byddwch chi'n ei wario yn y dafarn a gallwch rannu'r gost os byddwch chi'n mynd â char sy'n llawn pobl. Yn aml, defnyddir arian o feysydd parcio i dalu am waith amgylcheddol yn yr ardal. Mae swyddogion meysydd parcio fel arfer yn lleol, a gallant hefyd gynnig rhywfaint o ddiogelwch ar gyfer eich car a'ch eiddo.

Efallai y gallech chi awgrymu wrth eich awdurdod mynediad y byddai blychau rhoddion gwirfoddol yn syniad da mewn rhai ardaloedd.

Byddwch yn ofalus

Gwnewch yn siŵr eich bod yn cloi eich cerbyd. Peidiwch â gadael offer gwerthfawr yn y golwg ym mlaen y car, neu, yn well fyth, cynlluniwch eich diwrnod ymlaen llaw a'i adael gartref.

GRWPIAU O DDRINGWYR A CHERDDWYR

Mae grwpiau dringo a cherdded yn amrywio'n fawr, a gallai hyd yn oed casgliad bach o ffrindiau gael ei alw'n 'grŵp'. Mae canolfannau gweithgareddau awyr agored, ysgolion, prifysgolion, grwpiau ieuentid, cyfarfodydd clybiau a'r lluoedd arfog yn aml yn mynd â grwpiau i'r mynyddoedd a'r clogwyni, ac mae ymwybyddiaeth o eraill a'r amgylchedd yn hanfodol.

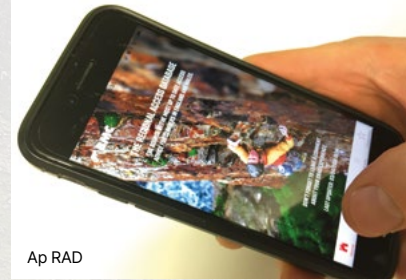
Gall y 'broses cynllunio, gwneud ac adolygu', a ddefnyddir yn eang mewn addysg awyr agored, weithio'n dda iawn wrth ddatblygu perthynas grŵp â'r amgylchedd naturiol.

Cynlluniwch eich diwrnod, rheolwch eich grŵp.

Gall cynllunio meddylgar, rheoli grŵp yn effeithiol ac ymwybyddiaeth o arferion da atal llawer o broblemau posibl cyn iddynt godi.

- Mae dewis lleoliad yn hanfodol er mwyn sicrhau diwrnod da a lleihau'r effaith ar ddefnyddwyr eraill. Dewiswch glogwyn neu leoliad priodol ar gyfer cerdded sy'n adlewyrchu maint, strwythur ac anghenion eich grŵp gyda maint a sensitifrwydd amgylcheddol yr ardal.

- Gwnewch yn siŵr bod eich grŵp o faint y mae modd ei reoli. Mae'n anoddach rheoli grwpiau mwy o faint. Ystyriwch wasgaru grwpiau mawr dros nifer o safleoedd – gall dau grŵp o 6–10 o bobl darfu llawer llai nag un grŵp o 15–20.
- Mae parcio'n broblem mewn llawer o ardaloedd sy'n boblogaidd gyda dringwyr a cherddwyr. Ceisiwch rannu trafndiaeth yn fwy effeithiol gyda ffrindiau / teulu / pobl eraill sy'n ymweld â'r ardal. Mae hyn yn well i'r amgylchedd ac yn lleihau nifer y manau parcio sydd eu hangen
- Dylech chi bob amser ddefnyddio'r llwybrau dynesu a'r llwybrau disgyn cydnabyddedig i'r clogwyni yn hytrach na thorri ar draws cefn gwlad distaw neu dros dir preifat.
- Mae dewis llwybr ac amser yn hanfodol er mwyn sicrhau diwrnod da ar gyfer eich grŵp a lleihau eich effaith ar ddefnyddwyr eraill.
- Rhwch wybod i'ch grŵp am yr heriau sy'n cael eu hachosi gan y bryniau, ond hefyd am werth amgylcheddol eu hamgylchfyd. Tynnwch sylw at y 'pethau i'w gwneud a'r pethau i beidio â'u gwneud' yn ystod diwrnod ar y mynydd.
- Addysgwch eich grŵp am egwyddorion y Cod Cefn Gwlad a sut i'w ddilyn.

Ap RAD

Rhowch ystyriaeth i fynediad i'r ardal:

Gwybodaeth am fynediad: Gwnewch yn siŵr eich bod yn gyfarwydd â'r trefniadau mynediad a'r cyngor diweddaraf o ran mynediad. Llyfrau tywys yw'r brif ffynhonnell ar gyfer gwybodaeth am fynediad er nad ydynt byth yn gwbl gyfoes. Dylid cysylltu â Chynrychiolwyr Mynediad BMC, Cronfa Ddata Mynediad Rhanbarthol BMC (RAD) a darparwyr lleol (siopau, waliau dringo, canolfannau awyr agored ac ati) os oes gennych chi unrhyw amheuaeth ynghylch y trefniadau mynediad presennol.

Cyfyngiadau ar fynediad: Gwneud yn siŵr eich bod yn ymwybodol o unrhyw gyngor yn ymwneud yn benodol â defnydd gan grwpiau y cytunwyd arno eisoes rhwng BMC a thirfeddianwyr – edrychwch ar y gwefannau ac unrhyw wybodaeth ar y safle.

Parchwch gyfyngiadau mynediad tymhorol a pheidiwch â tharfu ar fywyd gwylt na da byw.

GRWPIAU O DDRINGWYR

Cyngor campus

Gall arwain, abseilio, dal y rhaff uchaf a'r rhaff waelod i gyd gynnis heriau a manteision aruthrol i grwpiau.

Mae ymarfer da yn hanfodol i sicrhau diogelwch y grŵp, i leihau difrod i'r creigiau ac erydiad tir ac i leihau gwrthdaro â defnyddwyr eraill.

Gall abseilio a dal y rhaff uchaf atal mynediad i ardaloedd mawr o glogwyni poblogaidd am gyfnodau hir, gan atal dringwyr eraill rhag dringo ar hyd llwybrau penodol. Gall defnyddio rhaff uchaf dro ar ôl tro achosi difrod na ellir ei drwsio i lwybrau dringo creigiau o ansawdd uchel. Drwy gyfuniad o ddewis safle yn ofalus a chynllunio gweithgareddau'r dydd, gallwch chi osgoi llawer o'r problemau hyn.

- Gormod o bobl: Parchwch anghenion dringwyr eraill a pheidiwch â monopoleiddio clogwyni, bwtresi neu faeau poblogaidd. Gallai defnyddio system o gylchdroi o amgylch gwahanol llwybrau (yn hytrach nag aros ar un llwybr drwy'r dydd) ychwanegu amrywiaeth at eich diwrnod a helpu i leihau gwrthdaro posibl.
- Cysylltwch â grwpiau eraill: Allech chisicrhau nad oes gormod o bobl ar y clogwyn drwy gytuno y bydd gwahanol grwpiau'n defnyddio gwahanol glogwyni?
- Rhwch wybodaeth i'ch grŵp am heriau'r clogwyn a gwerth amgylcheddol eu hamgylchfyd.
- Pethau i'w gwneud a phethau i beidio â'u gwneud yn ystod diwrnod ar y graig.
- Gosodwch ffiniau daearyddol ar gyfer gweithgareddau eich grŵp.
- Dylech chi adael y llwybrau cyn gynted â phosibl ar ôl gorffen dringo. Maegadael y rhaffau uchaf gyda neb wrtheu hymyl yn ymddygiad gwael – tynnwch nhw i lawr pan fyddwch chi wedi gorffen.
- Dylech chi osgoi gadael rhaffau uchel ar llwybrau poblogaidd am gyfnodau estynedig.
- Byddwch yn ystyriol o ddringwyr eraill a allai fod eisiau dringollwybrau y mae eich grŵp wedi gosod rhaffau uchaf arnynt.
- Atgoffwch eich grŵp i ystyried defnyddwyr eraill.

Clogwyn Chwaraeon:

Cwrteisi ar y Clogwyni

- Gwiriwch y Gronfa Ddata Mynediad Rhanbarthol yn gyntaf bob tro. Maerhai clogwyni chwaraeon yn anaddas i grwpiau. Os nad ydych chi'n siŵr, ffoniwch dîm mynediad BMC cyn i chifynd.
- Datblygwyd rhai lleoliadau dringochwaraeon yn ddiweddar, a gall mynediad i ddringwyr beriproblemau. Gallai grŵp mawr achosiproblemau mewn lleoliadau o'r fath.
- Siaradwch â dringwyr eraill. Ychydigiawn o broblemau sydd yna na allwch chi eu datrys drwy sgwrsio â'ch cymdogion ar y clogwyn.
- Ceisiwch osgoi dominyddu darnau cyfan o glogwyn – fel arfer mae'n well rhannu'n grwpiau llai agwasgaru.

GRWPIAU O DDRINGWYR

Gadael Dim ar Ôl:

Mae sgarpiau a gweundiroedd agored a dyffryndir cysgodol llawer o leoliadau dringo yn bwysig i wahanol bobl am wahanol resymau. Mae llawer o bobl yn ymweld â'r ardaloedd hyn i ddianc o'r tyrfaoedd a dod o hyd i heddwch a thawelwch i ffwrdd o brysurdeb bywyd trefol. Gall sŵn, iaith anwedus, cŵn heb fod o dan reolaeth a sbwriel i gyd amharu ar fwynhad pobl eraill o gefn gwlad.

- Gwersyll cychwyn: Sefydlwch wersyll cychwyn ar gyfer eich grŵp. Dylai hwn fod yn safle nad yw'n erydu'n hawdd (e.e. clwstwr o greigiau), nad yw'n ymyrryd â defnyddwyr eraill, ac sy'n ddiogel rhag gwrthrychau'n disgyn. Bydd hyn hefyd yn helpu i leihau'r effaith ar llystyfiant cyfagos.
- Parch: Esboniwch bwysigrwydd parchu offer dringwyr eraill, 'peidiwch â sathru ar raffau', er enghraifft.
- Sŵn a sbwriel: Ceisiwch wneud cyn lleied o sŵn â phosib a cheisiwch osgoi defnyddio iaith anwedus. Ewch â'r holl sbwriel adref gyda chi – mae rhai grwpiau'n mynd â bagiau sbwriel i'r clogwyn er mwyn gwneud hyn yn haws.
- Cyfleusterau toiled: Ychydig iawn o glogwyni sy'n agos at doiledau priodol. Gwnewch yn siŵr bod eich grŵp yn gwybod nad oes unrhyw gyfleusterau wrth y clogwyn ac y byddai 'mynd cyn i chi fynd' yn bolisi da. Edrychwch ar dudalen 27 i gael rhagor o wybodaeth am beth i'w wneud 'Pan Ddaw Galwad Natur'.

YR ALBAN

Y sefydliad cyfatebol i'r BMC yn yr Alban yw Mountaineering Scotland. Os ydych chi'n ymweld â'r Alban, mae'r ethos cyffredinol yn y daflen hon yn berthnasol, ond mae gwahaniaethau mawr o ran arferion a'r sail gyfreithiol. Fe'ch cyngorir i ddarllen y cyngor a ddarperir ar dudalennau Mynediad a Chadwraeth yr Alban, gwefan www.mountaineering.scot, neu cysylltwch â nhw am gyngor.

Gweler tudalen 40 am 'Rhagor o Wybodaeth' a manylion cyswllt.

Cadwraeth

Yn ogystal â Deddf Bywyd Gwyllt a Chefn Gwlad 1981, ceir Deddf Gwarchod Natur (Yr Alban) 2004 yn yr Alban. Mae'r ddeddf hon yn cryfhau'r warchodaeth gyfreithiol ar gyfer rhywogaethau sydd dan fygythiad. Mae'r warchodaeth i rywogaethau o adar gwyllt, anifeiliaid a phlanhigion yn ymestyn i gynnwys gweithredoedd 'di-hid'. Mae rhai rhywogaethau adar sydd dan fygythiad yn cael eu hamddiffyn pan fyddant yn 'agos' at nyth sy'n cael ei ddefnyddio.

Mynediad

Yn yr Alban, mae'r ddeddfwriaeth mynediad a'r canllawiau cysylltiedig yn wahanol iawn i Gymru a Lloegr. Mae rhyddid mynediad ar draws y rhan fwyaf o dir a dŵr mewndirol yn yr Alban cyhyd â'i fod yn digwydd mewn modd cyfrifol. Gwnaed yr hawliau hyn yn statudol drwy Ddeddf Diwygio Tir (Yr Alban) 2003.

Os nad yw defnyddiwr mynediad yn ymddwyn yn gyfrifol, yna nid yw hawliau mynediad yn berthnasol. Mae canllawiau ar ble mae hawliau mynediad yn berthnasol, a beth mae bod yn gyfrifol yn ei olygu, ar gael yng Nghod Mynediad Awyr Agored yr Alban yn www.outdooraccess-scotland.scot.

Un gwahaniaeth pwysig, o ran dringo, yw bod dringo yn yr Alban yn dod o dan hawliau a chyfrifoldebau mynediad, a bod cyfyngiadau gwirfoddol yn cael eu rhoi ar rai clogwyni yn ystod tymor nythu'r adar. Edrychwch ar y rhestr rhybudd ar wefan Mountaineering Scotland. Mae mwy o gyfrifoldeb ar ddringwyr i asesu'r sefyllfa a gwneud penderfyniadau cyfrifol. Mae gwahaniaethau pwysig eraill i fynyddwyr yn ymwneud â rheoli cŵn, yn enwedig ger da byw, a gwersylla gwyllt.

Cofiwch, pan fyddwch chi'n ymweld â'r Alban, mae'r hawliau mynediad helaeth yn dibynnu ar sicrhau eich bod chi'n gweithredu'n gyfrifol yn ôl diffiniad y cod mynediad. Fe'ch cyngorir i sicrhau eich bod yn ymwybodol o'r cod pan fyddwch chi'n ymweld â'r Alban.

IWERDDON

Yn Iwerddon, cynrychiolir mynediad a chadwraeth ar gyfer cerddwyr mynydd, dringwyr a mynyddwyr gan Mountaineering Ireland www.mountaineering.ie. Yn yr un modd ag yn yr Alban, mae'r cyngor yn y llyfryn hwn yn berthnasol, ond mae hawliau mynediad yn wahanol iawn. Mae'r rhan fwyaf o'r tir mewn dwylo preifat ac er bod hawliau tramwy cyhoeddus yn bodoli, nid oes deddfwriaeth i gefnogi'r hawl gyfreithiol i gael mynediad yn yr un ffordd ag sydd gennym yng Nghymru, Lloegr a'r Alban, ac efallai y bydd angen caniatâd gan y tîrffediannwr hyd yn oed ar lwybrau wedi'u marcio.

Cyfyngiadau Dringo

Er bod cyfyngiadau dringo oherwydd adar sy'n nythu, mae'r rhain yn cael eu rheoli mewn ffordd anffurfiol a disgwylir i ddringwyr ddefnyddio synnwyr a chrebwyll cyn dringo llwybrau a allai fod ag adar sy'n nythu.

COD CLOGWYNI'R BMC

Mynediad	Edrychwch ar y Gronfa Ddata Mynediad Rhanbarthol (RAD) ar www.thebmc.co.uk i gael y wybodaeth ddiweddaraf am fynediad
Parcio	Parciwch yn ofalus – dylech chi osgoi gatiâu a dreifiau
Llwybrau troed	Cadwch at lwybrau sefydledig - gadewch y gatiâu a'r eiddo fel roedden nhw pan gyrhaeddoch chi
Perygl	Gall dringo fod yn beryglus - derbyniwch y peryglon a bod yn ymwybodol o bobl eraill o'ch cwmpas chi
Parch	Grwpiau ac unigolion – parchwch y graig, moeseg dringo lleol a phobl eraill
Bywyd gwyllt	Peidiwch â tharfu ar dda byw, bywyd gwyllt na llystyfiant clogwyni; parchwch gyfyngiadau tymhorol pan fo adar yn nythu
Cŵn	Cadwch gŵn dan reolaeth bob amser; peidiwch â gadael i'ch ci fynd ar ôl defaid na tharfu ar fywyd gwyllt
Sbwriel	"Gadael dim ar ôl" – ewch â'r holl sbwriel adref gyda chi
Toiledau	Peidiwch â gwneud llanast – claddwch eich gwastraff

Datganiad Cyfranogiad y BMC: Mae dringo, cerdded mynyddoedd a mynydda yn weithgareddau lle mae perygl o anaf personol neu farwolaeth. Dylai'r rhai sy'n cymryd rhan yn y gweithgareddau hyn fod yn ymwybodol o'r peryglon hyn a'u derbyn, a chymryd cyfrifoldeb am eu gweithredoedd a'u cyfranogiad eu hunain.

RHAGOR O WYBODAETH

I gael rhagor o wybodaeth am unrhyw un o'r pynciau sy'n cael sylw yn y llyfryn hwn, cysylltwch â Chyngor Mynydd Prydain (Cymru a Lloegr) a Mountaineering Scotland i gael rhagor o fanylion.

BMC.
177–179 Burton Road,
Manchester, M20 2BB
Ff 0161 445 6111
E access@thebmc.co.uk
@ @teambmc

Mountaineering Scotland.
The Old Granary, West Mill Street,
Perth, PH1 5QP, Scotland
Ff 01738 493 942
E info@mountaineering-scotland.org.uk
@ @mountaineeringscotland

Dynodiadau Gwarchod Natur:

SoDdGA	Safe o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig
GNG	Gwarchodfa Natur Genedlaethol
AGA	Ardal Gwarchodaeth Arbennig
ACA	Ardal Cadwraeth Arbennig
Safleoedd Ramsar	Ardaloedd Gwlyptir

Dolenni defnyddiol:

Siarter Tirweddau'r BMC	thebmc.co.uk/landscape-charter-launched
Polisi Cynaliadwyedd a'r Amgylchedd y BMC	thebmc.co.uk/bmc-environmental-sustainability-policy

Ariannwyd y cyhoeddiad hwn gan yr Ymddiriedolaeth Mynediad a Chadwraeth – www.thebmc.co.uk/act Paratowyd y llyfryn hwn gyda chydweithrediad Mountain Training,

Tim Cadwraeth a Chynaliadwyedd y BMC, a Mountaineering Scotland.

Rhaid diolch hefyd i Barbara Jones, Joe Roberts a Ken Taylor am eu cyfraniadau.

Lluniau: Y BMC, Ben Andrews (RSPB Photography), Niall Grimes, Alex Messenger, Calum Muskett, Jim Langley, Emma Travers, Michiah Hugi (drwy Unsplash)

Gwefannau defnyddiol:

Mynediad a Chadwraeth

Cyngor Mynydd Prydain	thebmc.co.uk
Mountaineering Scotland	mountaineering.scot
Mountaineering Ireland	mountaineering.ie
Natural England	naturalengland.org.uk
Cyfoeth Naturiol Cymru	cyfoethnaturiol.cymru
Nature Scotland	nature.scot
English Heritage	english-heritage.org.uk
Cadw	cadw.gov.wales
Forestry England	forestryengland.uk
Cydbwyllgor Cadwraeth Natur	jncc.gov.uk
Cynllun Gweithredu'r Du ar Fioamrywiaeth	ukbap.org.uk
Magic	magic.gov.uk
The Woodland Trust	woodlandtrust.org.uk
Wildlife and Countryside Link	wcl.org.uk
Ymddiriedolaeth Gwirfoddolwyr Cadwraeth	tcv.org.uk
Ardaloedd o Harddwch Naturiol Eithriadol	aonb.org.uk
Parciau Cenedlaethol	nationalparks.uk
Ymddiriedolaethau Natur	wildlifetrusts.org
Yr Ymddiriedolaeth Genedlaethol	nationaltrust.org.uk
Ymddiriedolaeth Genedlaethol yr Alban	nts.org.uk
Royal Society for the Protection of Birds	rspb.org.uk
Plantlife	plantlife.org.uk

Diogelwch a Hyfforddiant

Cymdeithas Hyfforddwyr Mynyddau	ami.org.uk
Tywyswyr Mynyddoedd Prydain	bmg.org.uk
Mountain Training	mountain-training.org
Timau Achub Mynydd (Cymru a Lloegr)	mountain.rescue.org.uk
Scottish Mountain Rescue	scottishmountainrescue.org
Sport Scotland Avalanche Information Service	sais.gov.uk
Plas y Brenin	pyb.co.uk
Glenmore Lodge	glenmorelodge.org.uk

CERDDED MYNYDD

DRINGO CREIGIAU

MYNYDDA

BMC
177-179 Burton Road
Manchester
M20 2BB

Ff 0161 445 6111

E access@thebmc.co.uk

@teambmc

Mountaineering Scotland
The Old Granary
West Mill Street
Perth PH1 5QP, Scotland
Ff 01738 493 942

E info@mountaineering-scotland.org.uk

@mountaineeringscotland